

Vzor dub

N	dub	dub-y*
G	dub-a <i>Pozri samostatný článok o príponách genitívu -a/-u.</i>	dub-ov
D	dub-u	dub-om
A	dub	dub-y
L	o dub-e* <i>Lokál jednotného čísla a nominatív množného čísla slov zakončených na -r a -l sa rozoberajú v samostatnom článku.</i>	o dub-och
I	dub-om	dub-mi <i>Pozri samostatný článok o inštrumentáli množného čísla vzorov chlap, dub, stroj.</i>

Podľa vzoru *dub* sa skloňujú

- neživotné podstatné mená mužského rodu zakončené v nominatíve jednotného čísla na tvrdé a obojaké spoluhlásky (*d, t, n, l, k, g, h, ch; p, b, m, f, v, s, z, r*), napr.: *sud, prst, zvon, uzol, potok, krk, glg, breh, mech, snop, kozub, strom, húf, kov, nos, voz, dvor*,
- zodpovedajúce pomnožné podstatné mená, napr.: *anály, dostihy, fašiangy, Kúty, preteky, zálety, zápisky, zásnuby*,
- latinské a grécke podstatné mená zakončené na *-us, -os, -es*, napr.: *hádes – hádesu/hádu, kapitalizmus – kapitalizmu, kozmos – kozmu, nimbus – nimbu, nónius – nónia, rádius – rádiusa/rádia, Sírirus – Sírirusa/Sírira, rytmus – rytmu, úzus – úzu*. Tieto prípony sa neodsúvajú
 - pri rozšírených podstatných menách, napr.: *bambus – bambusu/bambusa, cirkus – cirkusu, hubertus – hubertusa/hubertusu, Lesbos – Lesbosu, Rodos – Rodosu, trolejbus – trolejbusu/trolejbusa, turnus – turnusu*,

- pri niektorých odborných termínoch, napr.: *epos – eposu, fókus – fókusu, kolos – kolosa, papyrus – papyrusu, pátos – pátosu, týfus – týfusu, vírus – vírusu,*
- v litovských, lotyšských a iných podobných menách na *-is, -ys, -us*, napr.: *Soldus – v Solduse, Vilnius – vo Vilniuse, Žarkamys – v Žarkamyse.*

Skloňovanie zvieracích podstatných mien mužského rodu pozri vo vzore *chlap*.

Pohyblivá samohláska je v slovách na

- *-íček*, napr.: *gombíček – gombíčka,*
- *-ok*, napr.: *dnešok – dneška,*

a v niektorých ďalších slovách, napr.: *priemysel – priemyslu, kotol – kotla, cukor – cukru, vietor – vetra, víchor – víchra, bušel – bušľa, chrbát – chrbta, počet – počtu, ocot – octu, príjem – príjmu.*

N	bahor	bahry
G	bahra	bahrov
D	bahru	bahrom
A	bahor	bahry
L	o bahre	o bahroch
I	bahrom	bahrami

Pri skloňovaní sa skracaje dĺžka v slovách *mráz – mrazu, vietor – vetra, kôl – kola, stôl – stola, vôl – vola, chlieb – chleba.*

N	mráz, stôl	mrazy, stoly
G	mrazu, stola	mrazov, stolov
D	mrazu, stolu	mrazom, stolom
A	mráz, stôl	mrazy, stoly
L	o mraze, stole	o mrazoch, stoloch
I	mrazom, stolom	mrazmi, stolmi

Neživotné podstatné mená, ktoré vznikli zo životných podstatných mien

Ťažkosti môžu spôsobovať datív, akuzatív a lokál jednotného čísla a nominatív a akuzatív množného čísla. Tieto formy sú v príkladoch zvýraznené a ukazujú, ako treba skloňovať v jednotlivých kategóriách.

1. Názvy **umeleckých a vedeckých diel** majú vždy životné skloňovanie vo všetkých pádoch; napr.:

N	Detvan (<i>báseň</i>)	
G	Detvana	
D	Detvanovi	
A	Detvana	
L	v Detvanovi	
I	Detvanom	

2. názvy **dopravných prostriedkov (lodí, vlakov)** majú tiež životné skloňovanie, napr.:

N	Pútnik (<i>lod'</i>)	
G	Pútnika	
D	Pútnikovi	
A	Pútnika	
L	na Pútnikovi	
I	Pútnikom	

3. názvy **časopisov** podľa osôb:

N	Stavbár (<i>časopis</i>)	
G	Stavbára	
D	Stavbárovi/Stavbáru	

A	Stavbára	
L	v Stavbárovi/Stavbári	
I	Stavbárom	

4. názvy **časopisov** podľa zvierat:

N	Dikobraz (<i>český humoristický časopis</i>)	
G	Dikobraza	
D	Dikobrazu	
A	Dikobraza	
L	v Dikobraze	
I	Dikobrazom	

5. názvy **hotelov, reštaurácií, hostincov** podľa obyvateľských mien:

N	Tatran (<i>hotel</i>)	
G	Tatrana	
D	Tatranu	
A	Tatran	
L	v Tatrane	
I	Tatranom	

6. názvy **hotelov, reštaurácií, hostincov** podľa osôb alebo zvierat:

N	Jánošík (<i>hotel</i>)	
G	Jánošíka	
D	Jánošíku/Jánošíkovi	
A	Jánošík/Jánošíka	
L	v Jánošíku/Jánošíkovi	

I	Jánošíkom	

N	Kamzík (<i>hotel</i>)	
G	Kamzíka	
D	Kamzíku/Kamzíkovi	
A	Kamzík/Kamzíka	
L	v Kamzíku/Kamzíkovi	
I	Kamzíkom	

7. názvy **planét:**

N	Mars (<i>planéta</i>)	
G	Marsu/Marsa	
D	Marsu	
A	Mars	
L	na Marse	
I	Marsom	

N	Mars (<i>rímsky boh vojny</i>)	
G	Marsa	
D	Marsovi	
A	Marsa	
L	o Marsovi	
I	Marsom	

8. názvy **ostatných nebeských telies:**

N	Herkules (<i>súhvezdie</i>)	
G	Herkulesa	
D	Herkulesovi	
A	Herkulesa	
L	na Herkulesovi	
I	Herkulesom	

9. názvy **súťaží, akcií a cien** podľa osôb alebo zvierat:

N	Zlatý slávik (<i>hudobná anketa</i>)	
G	Zlatého slávika	
D	Zlatému slávikovi/sláviku	
A	Zlatého slávika	
L	o Zlatom slávikovi/sláviku	
I	Zlatým slávikom	

10. mená **vrchov** podľa osôb:

N	Mlynár (<i>vrch vo Vysokých Tatrách</i>)	
G	Mlynára	
D	Mlynárovi	
A	Mlynára	
L	na Mlynárovi	
I	Mlynárom	

ale:

N	Mních (<i>vrch v Čechách</i>)	
G	Mnícha	

D	Mníchu	
A	Mnícha	
L	na Mníchu	
I	Mníchom	

11. mená **vrchov** podľa zvierat:

N	Kamzík (<i>vrch nad Bratislavou</i>)	
G	Kamzíka	
D	Kamzíku	
A	Kamzík	
L	na Kamzíku	
I	Kamzíkom	

12. názvy **dní alebo období** podľa osôb:

N	Ján (<i>deň oslavy letného slnovratu</i>)	
G	Jána	
D	Jánu	
A	Jána	
L	po Jáne	
I	Jánom	

13. názvy **krajín a obcí** podľa osôb majú neživotné skloňovanie, napr.: *na Dolniaky, vo Washingtone, v Jure,*

N	Martin (<i>mesto na severe Slovenska</i>)	
G	Martina	
D	Martinu	
A	Martin	

L	v Martine	
I	Martinom	

14. názvy podnikov, spolkov, kín a (športových) klubov:

N	Slovan, Baník (<i>športové kluby</i>)	
G	Slovana, Baníka	
D	Slovanu, Baníku	
A	Slovan, Baník	
L	v Slovane, Baníku	
I	Slovanom	

15. šachové figúrky sa skloňujú životne:

N	pešiak	pešiaci
G	pešiaka	pešiakov
D	pešiakovi	pešiakom
A	pešiaka	pešiakov
L	o pešiakovi	o pešiakoch
I	pešiakom	s pešiakmi

16. **detské hračky** podľa osôb sa skloňujú životne v jednotnom aj množnom čísle, napr.:

N	(cínový) vojačik	vojačikovia
G	vojačika	vojačikov
D	vojačikovi	vojačikom
A	vojačika	vojačikov
L	o vojačikovi	o vojačikoch
I	vojačikom	vojačikmi

Ale podstatné meno *panák* sa skloňuje v jednotnom čísle životne a v množnom neživotne:

N	(gumový) panák	panáky
G	panáka	panákov
D	panákovi	panákom
A	panáka	panáky
L	o panákovi	o panákoch
I	panákom	panákmi

17.karty a hry v karty sa skloňujú životne v jednotnom čísle a neživotne v množnom, napr.:

N	žobrák	žobráky
G	žobrása	žobrákov
D	žobrákovi	žobrákom
A	žobrása	žobráky
L	v žobrákovi	v žobrákoch
I	žobrákom	žobrákmi

Aj ďalšie veci podľa osôb sa skloňujú rovnako, napr.:

N	starček (<i>rastlina</i>)	starčky
G	starčeka	starčekov
D	starčekovi	starčekom
A	starčeka	starčky
L	o starčekovi	o starčekoch
I	starčekom	starčekmi

18. názvy **hračiek, jedál, kožušín a iných vecí súvisiacich so zvieratami** sa skloňujú ako zvieracie podstatné mená (pozri vzor *chlap*), teda životne v jednotnom čísle a neživotne v množnom, napr.: *drak/šarkan* (detská hračka), *železný vták* (predmet zo železa zobrazujúci vtáka; lietadlo), *pečený bažant* (jedlo), *koníček* (hobby), *kohútik* (účes), *streliť capa* (povedať hlúposť), *asfaltový holub* (terč), *(vypchatý) medved'*, *medved'* (kožušina),

19. názvy **počítačových programov** podľa osôb sa skloňujú neživotne alebo životne:

N	(počítačový) asistent	asistenty/asistenti
G	asistenta	asistentov
D	asistentu/asistentovi	asistentom
A	asistent/asistenta	asistenty/asistentov
L	o asistente/asistentovi	o asistentoch
I	asistentom	asistentmi

Lokál jednotného čísla

má koncovku *-u*

- v slovách zakončených na *-k, -g, -h, -ch*, napr.: *vlak – vo vlaku, glg – o glgu, prah – o prahu, mech – v mechu*,
- v cudzích slovách zakončených na *-ius, -eus*, ak sa *-us* odsúva, napr.: *rádium – o rádiu, Pireus – v Pireu*. Ak sa neodsúva, lokál je pravidelný, napr.: *rádium – o rádiuse*.

Koncovky *-i* po *-r, -l* sa rozoberajú v samostatnom článku.

Genitív množného čísla

Vlastné pomnožné podstatné mená majú väčšinou nulovú pádovú príponu a posledná kmeňová slabika sa zdlžuje.

N	Sučany

G		Sučian-0
D		Sučanom
A		Sučany
L		Sučanoch
I		Sučanmi

Sem patria hlavne slová zakončené na

- -any. Kmeňová samohláska -a sa v genitíve zdlžuje na -ia, napr.: *Slovany – Slovan*. V slovách zakončených na -kany, -jany sa a zdlžuje na -á, napr.: *Trakany – Trakán, Vojany – Voján*,
- -áky, napr.: *Nováky – Novák, -iaky, napr.: Diviaky – Diviak, -íky, napr.: Topoľníky – Topoľník*. Tu sa kmeňová samohláska nemení, lebo je už dlhá,
- -achy, napr.: *Krompachy – Krompách*. Kmeňová samohláska a sa mení na á, na ia by sa menila len po **mäkkej** spoluhláske, ale taký názov tu neexistuje,

a niektoré ďalšie slová, napr.: *Brezolupy – Brezolúp, Bruty – Brút*, obec *Čechy – G. Čiech, D. Čechom, L. v Čechoch*, krajina *Čechy – G. Čiech, D. Čechám, L. v Čechách*, *Gbely – Gbiel, Rakoľuby – Rakoľúb, Prusy – Prús, Rakúsy – Rakús, Spišské Vlasy – Spišských Vlách, Žabokreky – Žabokriek*. Zdlžuje sa takto: a – á, e – ie, u – ú. Po predchádzajúcej mäkkej spoluhláske sa a predlžuje na ia: *Veľaty – Veliat*.

Miestne názvy majú príponu -ov, ak sa pociťuje súvislosť s východiskovými všeobecnými podstatnými menami, napr.: *Brehy – Brehov, Čakany – Čakanov, Dvory – Dvorov, Kúty – Kútov, Lazy – Lazov, Mlynčeky – Mlynčekov, Prievaly – Prievalov, Sady – Sadov, Zbehy – Zbehov*.

Dlhá samohláska sa nezdlžuje, ak je dlhá (*Nováky – Novák*) a ak je predchádzajúca slabika dlhá (*Piešťany – Piešťan*).

Zo všeobecných podstatných mien má slovo čas dvojtvar v genitíve: *čias/časov*.

N	čas – время	časy
G	času	čias/časov
D	času	časom

A	čas	časy
L	o čase	o časoch
I	časom	časmi

Tvar *čas* sa používa vo význame „doba“, napr.: *za mladých čas*; *za dávnych čas* = *za dávnej doby*, *z čas romantizmu* = *z doby romantizmu*. V ostatných významoch sa používa tvar *časov*, napr.: *sústava slovesných časov*, *35 percent stratových časov*, *zníženie rekordných časov*, *prehľad najlepších časov*, *medzičasov*, *nadčasov*.

Skloňovanie slova *raz*:

N	(jeden) raz	(dva, tri, štyri) razy
G	razu	(päť, šesť, sedem... veľa, mnoho, viac, málo, menej, niekoľko) rát
D	razu	razom
A	raz	razy
L	o raze	o razoch
I	razom	razmi

Skloňovanie slova *sen*:

N	sen	sny
G	sna	snov
D	snu	snom
A	sen	sny
L	vo sne	v snoch (napr. v psychológii), vo snách (nezdalo sa mu to ani vo snách = ani to netušil)
I	snom	snami

Starší spisovný jazyk mal v lokáli množného čísla príponu *-iech*, v súčasnosti sa používa len v prísloviach a porekadlách: *Hriech v Uhriech*, *pokuta v Poľskej*. — *Poslal*

čerta v dariech. Zaužívané sú tvary pri slove trapy – rozpaky, muky: v trapiech nevedel, čo s rukami; byť, nachodiť sa v trapiech.

Starší jazyk mal v inštrumentáli množného čísla príponu -y, dnes sa používa len na archaizovanie. Inak sa zachováva vo výraze *mrieť hlady*, alebo v prísloviach a porekadlách, napr.: *frajer sedmorakej krásy*.

Vzor *dub* je produktívny a patria k nemu početné slová tvorené živými odvodzovacími príponami -ík/-ník, -ák/-iak, -ok, -ot, a mnohé slová cudzieho pôvodu.

Zdroje: Morfológia slovenského jazyka 1966, Slovenské slovníky SAV, Jazyková poradňa.sk, Jazyková poradňa ASAP, internet.

Autor: Peter Hukel